

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۸۲۵۱۳

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی

رساله دوره دکتری مدیریت

طراحی و تبیین الگوی توسعه تکنولوژی صنعت خودرودر ایران
با تأکید بر استراتژی صادرات

۱۳۸۱ / ۱۲ / ۱۰

امیر حسین کریمی کاشانی

وزارتخانه استواران علمی ایران
تعمیرات وزارت

استاد راهنما:

دکتر میرمهدی سید اصفهانی

۴۷۶۲۸

اساتید مشاور

دکتر عادل آذر دکتر سید حمید خداداد حسینی

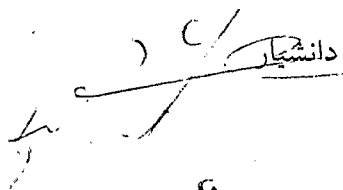
اردیبهشت ۸۱

تاییدیه اعضای هیئت داوران حاضر در جلسه دفاع از رساله دکتری

اعضاء هیئت داوران نسخه نهایی رساله آقای امیر حسین کریمی کاشانی تحت عنوان: "طراحی و تبیین الگوی توسعه تکنولوژی صنعت خودرو در ایران با تأکید بر استراتژی صادرات" را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه دکتری پیشنهاد می کنند.

اعضاء هیئت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما	دکتر میرمهدی سید اصفهانی	استادیار	
۲- استاد مشاور	دکتر سید حمید خداداد حسینی	استادیار	
۳- استادر مشاور	دکتر عادل آذر	دانشیار	
۴- استاد ناظر	دکتر علی رضائیان	دانشیار	
۵- استاد ناظر	دکتر عباس مقبل با عرض	استادیار	
۶- استاد ناظر	دکتر اصغر مشبکی	دانشیار	
۷- استاد ناظر	دکتر محمد حسین سلیمی	دانشیار	

۸- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی دکتر عادل آذر

دانشیار

رئیس هیئت داوران
دکتر عادل آذر

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه ، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طرو کتبی به مرکز نشر دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) ، عبارت ذیل را چاپ کند:

« کتاب حاضر، حواصل پایان نامه کارشناسی ارشد / رساله دکتری نگارنده در رشته مدیریت است که در سال ۱۳۸۱ در دانشگاه علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر میرمهدی سید اصفهانی و مشاوره جناب آقای دکتر سید حمید خداداد حسینی و جناب آقای دکتر عادل آذر از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های نشریات دانشگاه تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به مرکز نشر دانشگاه اهدا کند دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳ ، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصل کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش ، تأمین نماید.

ماده ۶: اینجانب امیرحسین کریمی کاشانی دانشجوی رشته مدیریت مقطع دکتری تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده ، به آن ملتزم می شوم.

من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق

پس از حمد و ستایش ذات باریتعالی و با استعانت از او،

بر خود لازم می دانم؛

از مساعدت و زحمات تمام کسانی که به نوعی در انجام این تحقیق اینجانب را یاری نموده‌اند صمیمانه تشکر نمایم.

از مساعدت و راهنمایی های بی دریغ استاد گرانقدر جناب آقای دکتر میرمهدی سیداصفهان‌ی (استاد راهنما) کمال تشکر را داشته، از زحمات اساتید محترم جناب آقای دکتر سید حمید خداداد حسینی و جناب آقای دکتر عادل آذر که به عنوان مشاور تحقیق حداکثر مساعی خود را مبذول داشته‌اند کمال قدردانی را دارم.

از اساتید محترم ناظر، دانشمندان گرامی جناب آقای دکتر علی رضائیان، جناب آقای دکتر عباس مقبل باعرض، جناب آقای دکتر اصغر مشبکی، جناب آقای دکتر محمد حسین سلیمی که مسئولیت نظارت رساله را قبول فرمودند تشکر می‌گردد.

از زحمات و تلاشهای مسئولین محترم وزارت صنایع و معادن، مسئولین گرانقدر سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، مدیران محترم عامل و اعضاء هیئت مدیره واحدهای خودرو سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران (خصوصاً شرکتهای ایران خودرو و سایپا)، مدیریت میانی و بدنه کارشناسی مجموعه‌های مذکور و دیگر اشخاص حقیقی و حقوقی که ندای کمک و همکاری را لبیک گفتند صمیمانه تشکر و قدردانی نمایم.

و در آخر از تمام دانشجویان و دوستانی که عنایت ویژه داشته و در انجام این تحقیق مرا یاری نموده‌اند تشکر می‌گردد.

امیر حسین کریمی کاشانی

چکیده

هدف از این تحقیق طراحی و تبیین الگوی توسعه تکنولوژی صنعت خودرو در ایران با تأکید بر استراتژی صادرات می باشد که به بررسی عوامل مؤثر بر فرآیند توسعه تکنولوژی / صادرات در صنعت خودرو و تدوین مدل مناسب منجر می گردد. صاحب نظران در مقوله توسعه صادرات دیدگاه های مختلفی ارائه نموده اند و هر یک از محققان سعی نموده اند تا به بررسی مقوله توسعه صادرات بپردازند.

روش انجام تحقیق توصیفی - میدانی یا پیمایشی می باشد و وضعیت صنعت خودروسازی در ایران بررسی و با کره مورد مقایسه تطبیقی قرار گرفته است. جامعه آماری مورد بررسی جمع آوری نظرات خبرگان و مدیران با سابقه صنعت خودروسازی کشور است و اطلاعات مورد نیاز جهت تجزیه و تحلیل از طریق پرسشنامه (در قالب ۱۱۲ سؤال) و مصاحبه جمع آوری شده است. مهمترین آزمون آماری مورد استفاده آزمون همبستگی اسپیرمن است که در کنار این آزمون از روشهای ویلکاکسون و فریدمن نیز استفاده شده است. براساس آزمون همبستگی اسپیرمن بین توسعه منابع انسانی، توسعه فرهنگ سازمانی، توسعه ساختار سازمانی و توسعه ساختار مدیریتی از یک سو و توسعه تکنولوژی از سوی دیگر ارتباط معناداری وجود دارد. (توسعه منابع انسانی، ۰/۸۵۲)، (فرهنگ سازمانی، ۰/۸۷۹)، (ساختار سازمانی، ۰/۷۲۲)، (توسعه ساختار مدیریتی، ۰/۸۶۱).

یکی دیگر از نتایج حاصله در این تحقیق مقایسه وضعیت توسعه تکنولوژی در ایران و کره می باشد که با استفاده از تکنیک *SWOT* مورد مقایسه قرار گرفته اند و برای مقایسه تطبیقی وضع کره و ایران از آزمونهای ویلکاکسون و فریدمن استفاده شده است که حاکی از معنادار بودن اختلاف بین ایران و کره از نظر توسعه تکنولوژی است در پایان نیز پیشنهاداتی جهت توسعه تکنولوژی ارائه شده است.

واژه های کلیدی: ۱- سبکهای مدیریت ۲- فرهنگ سازمانی ۳- ساختار سازمانی
۴- نیروی انسانی ۵- تکنولوژی ۶- توسعه ۷- صادرات ۸- صنعت خودرو

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
.....	فصل اول: کلیات
۲	۱-۱- مقدمه
۳	۲-۱- مسأله اصلی تحقیق
۵	۳-۱- سؤال اصلی تحقیق
۶	۴-۱- سابقه و ضرورت انجام تحقیق
۷	۵-۱- فرضیات
۷	۶-۱- اهداف تحقیق
۸	۷-۱- روش انجام تحقیق
۱۱	۸-۱- روش و ابزار گردآوری اطلاعات
۱۱	۹-۱- جامعه آماری و تعداد نمونه آماری و روش نمونه گیری
۱۱	۱۰-۱- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۱۲	۱۱-۱- تعریف واژه‌ها

۱۶ فصل دوم: ادبیات تحقیق
۱۷ ۱-۲- مقدمه
۱۷ ۲-۲- راهبرد (استراتژی) توسعه صادرات جانشینی واردات
۲۱ ۳-۲- توسعه صادرات از گذشته تا به حال
۳۰ ۴-۲- جانشینی صادرات، جنبه‌های نظری و عملی
۳۰ ۱-۴-۲- بندهائی از دفاعیه جانشینی صادرات
۳۲ ۲-۴-۲- باز هم در باره محدودیتهای توسعه صادرات
۳۵ ۳-۴-۲- توسعه صادرات و رشد اقتصادی
۳۹ ۴-۴-۲- انواع و اشکال استراتژی توسعه صادرات
۴۰ ۵-۴-۲- ابزار و اهرمهای رایج در استراتژی توسعه صادرات
۴۳ ۶-۴-۲- روشهای مالی حمایت از صادرات
۴۳ ۷-۴-۲- نهادهای رسمی و حمایت از توسعه صادرات
۴۴ ۸-۴-۲- سرمایه گذاری خارجی
۴۵ ۹-۴-۲- کاربرد مزیت نسبی به عنوان مهمترین ابزار
۴۵ ۱۰-۴-۲- نقد و ارزیابی
۴۷ ۵-۲- نقش و جایگاه صادرات غیر نفتی در استراتژیهای توسعه اقتصادی
۴۸ ۱-۵-۲- استراتژی جایگزینی واردات
۵۲ ۲-۵-۲- استراتژی توسعه صادرات
۵۵ ۳-۵-۲- نگرش کلی به مسئله همراه با پیشنهاد
۵۶ ۴-۵-۲- بحث خاص کشور
۵۷ ۶-۲- بررسی سهم بخش صنعت و اقلام عمده صادرات غیر نفتی
۵۹ ۱-۶-۲- صادرات بخش صنعت
۶۴ ۷-۲- مروری بر تحقیقات انجام شده در صنعت خودرو

- ۸-۲- مقایسه روند توسعه صنعت خودرو در ایران بابعضی
- ۶۸ شرکتهای موفق خودروساز آسیا و بررسی علل عقب افتادگی ما
- ۶۹ ۱-۸-۲- روند توسعه صنعتی در کشور کره جنوبی و جایگاه صنعت خودرو
- ۸۵ ۲-۸-۲- روند توسعه صنعتی در کشور ژاپن
- ۹۴ ۳-۸-۲- روند توسعه صنعت در کشور هند
- ۱۰۲ ۴-۸-۲- روند توسعه صنعتی و ساختار صنایع خودروسازی در کشور چین
- ۱۰۵ ۵-۸-۲- ایران خودرو
- ۱۰۸ ۶-۸-۲- شرکت سایپا
- ۱۰۹ ۷-۸-۲- نقاط ضعف صنعت خودروسازی کشور
- ۱۱۱ ۸-۸-۲- روند توسعه صنایع ایران و جایگاه صنعت خودرو
- ۱۱۷ ۹-۸-۲- جمع بندی
- ۹-۲- نگاهی بر بررسی مزیت استراتژیک
- ۱۲۲ بر اساس رویکردهای نظری و عملی
- ۱۲۲ ۱-۹-۲- نگاهی کوتاه به تکنیک SWOT
- ۱۲۶ ۲-۹-۲- استراتژی شرکت بوز-آلن برای جهانی کردن خودروسازی
- ۱۲۸ ۱-۲-۹-۲- چالش های پنجگانه

فصل سوم: روش تحقیق و ارائه مدل

۱۴۱	۱-۳- مدل تحقیق
۱۴۴	۲-۳- روش انجام تحقیق
۱۴۶	۳-۳- روشها و ابزارگردآوری اطلاعات
۱۴۷	۴-۳- جامعه آماری
۱۴۷	۵-۳- نمونه آماری
۱۴۸	۶-۳- روش نمونه گیری
۱۴۸	۷-۳- حجم نمونه
	۸-۳- روشهای تجزیه و تحلیل اطلاعات:
۱۴۹	۱-۸-۳- نکویی برازش دادهها
۱۵۱	۱-۸-۳- فنون آماری آزمون فرضیه

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات

۱۵۶	۱-۴- مقدمه
۱۵۶	۲-۴- ویژگی‌های جمعیتی نمونه آماری
۱۶۰	۳-۴- بررسی توصیفی یافته‌های پژوهش
۱۶۰	۱-۳-۴- بررسی نقاط قوت صنعت خودروسازی
۱۶۵	۲-۳-۴- بررسی نقاط ضعف صنعت خودروسازی
۱۷۰	۳-۳-۴- بررسی فرصت‌های محیطی صنایع خودروسازی
۱۷۵	۴-۳-۴- بررسی تهدیدات محیطی در صنایع خودروسازی
	۵-۳-۴- بررسی میزان تلاش هر یک از واحدهای
۱۸۱	صنعت خودروسازی در جهت توسعه صادرات
	۶-۳-۴- بررسی میزان برخورداری صنایع خودروسازی
۱۸۴	از قوانین و تسهیلات عمومی
۱۸۷	۴-۴- آزمون فرضیات
۱۸۷	۱-۴-۴- فرضیه اهم
۲۰۴	۵-۴- یافته‌های جانبی پژوهش
۲۰۴	۱-۵-۴- میزان تلاش واحدهای زیر مجموعه صنعت خودروسازی
	۲-۵-۴- میزان برخورداری شرکتهای تولیدکننده خودرو
۲۰۸	از قوانین و تسهیلات عمومی

	فصل پنجم: نتایج و پیشنهادات
۲۱۲	۱-۵- خلاصه و نتیجه گیری
۲۱۳	۱-۱-۵- مقدمه
۲۱۳	۲-۱-۵- بیان مسئله و فرضیات
۲۱۵	۳-۱-۵- بررسی استراتژی‌های توسعه صادرات
۲۱۷	۴-۱-۵- استراتژی‌های توسعه
۲۱۸	۵-۱-۵- بررسی وضع صادرات غیرنفتی ایران
۲۲۱	۶-۱-۵- چالش‌های صنعت خودروسازی
۲۲۲	۷-۱-۵- عوامل مؤثر بر تکنولوژی
۲۲۵	۸-۱-۵- بررسی موقعیت‌های استراتژیک
۲۲۸	۹-۱-۵- روش تحقیق
۲۳۰	۱۰-۱-۵- یافته‌های پژوهش
۲۳۷	۱۱-۱-۵- نتیجه گیری
	۲-۵- ارائه مدل و پیشنهادات
۲۴۰	۲-۱-۵- مقدمه
۲۴۱	۲-۲-۵- تحلیل جایگاه ایران و کره در محیط SWOT
۲۴۵	۳-۲-۵- مسیرهای استراتژیک صنعت خودرو و پیشنهادات
۲۵۴	فهرست منابع و مأخذ
	پیوستها:
۲۵۹	۱- پرسشنامه
۲۶۶	۲- تحلیل‌های آماری SPSS
۴۰۱	۳- بررسی وضع موجود خودرو در سطوح جهانی و داخلی
۵۵۹	چکیده انگلیسی

فهرست جداول

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲۸	جدول ۱-۲-۱-۱- ساختار و صادرات کشورهای روبه توسعه
.....	جدول ۱-۲-۲-۱- گزیده‌ای از مطالعات تجربی
۳۸/۱	روی رابطه بین رشد صادرات و رشد اقتصادی
۵۸	جدول ۱-۴-۲- صادرات کل
۶۰	جدول ۲-۴-۲- ارزش و سهم اقلام عمده صادرات
۱۵۶	جدول ۱-۴-۱- توزیع نمونه آماری بر حسب سن
۱۵۷	جدول ۲-۴-۲- توزیع نمونه آماری بر حسب تحصیلات
۱۵۸	جدول ۳-۴-۳- توزیع نمونه آماری بر حسب رشته تحصیلی
۱۵۹	جدول ۴-۴-۴- توزیع نمونه آماری بر حسب سابقه کار
.....	جدول ۵-۴-۵- توزیع میزان نقاط قوت صنعت خودروسازی
۱۶۰	در زمینه نیروی انسانی
.....	جدول ۶-۴-۶- توزیع میزان نقاط قوت صنعت خودروسازی
۱۶۱	در زمینه فرهنگ سازمانی
.....	جدول ۷-۴-۷- توزیع میزان نقاط قوت صنعت خودروسازی
۱۶۲	در زمینه ساختار سازمانی
.....	جدول ۸-۴-۸- توزیع میزان نقاط قوت صنعت خودروسازی
۱۶۳	در زمینه سبک مدیریتی
۱۶۴	جدول ۹-۴-۹- میانگین نقاط قوت صنعت خودروسازی
.....	جدول ۱۰-۴-۱۰- توزیع نقاط ضعف صنعت خودروسازی
۱۶۵	در زمینه منابع انسانی

- جدول ۴-۱۱- توزیع نقاط ضعف صنعت خودروسازی
 ۱۶۶ در زمینه فرهنگ سازمانی
- جدول ۴-۱۲- توزیع نقاط ضعف صنعت خودروسازی
 ۱۶۷ در زمینه ساختار سازمانی
- جدول ۴-۱۳- توزیع نقاط ضعف صنعت خودروسازی
 ۱۶۸ در زمینه سبک مدیریت
- جدول ۴-۱۴- میانگین نقاط ضعف صنعت خودروسازی
 ۱۶۹
 جدول ۴-۱۵- توزیع و میانگین فرصتهای محیطی
 ۱۷۰ صنعت خودروسازی از نظر منابع انسانی
- جدول ۴-۱۶- توزیع و میانگین فرصتهای محیطی
 ۱۷۱ صنعت خودروسازی در زمینه فرهنگ سازمانی
- جدول ۴-۱۷- توزیع و میانگین فرصتهای محیطی
 ۱۷۲ صنعت خودروسازی در زمینه ساختار سازمانی
- جدول ۴-۱۸- توزیع و میانگین فرصتهای محیطی
 ۱۷۳ صنعت خودروسازی در زمینه سبک مدیریت
- جدول ۴-۱۹- میانگین فرصتهای محیطی صنایع خودروسازی
 ۱۷۴
 جدول ۴-۲۰- توزیع و میانگین تهدیدات محیطی
 ۱۷۵ صنعت خودروسازی در زمینه منابع انسانی
- جدول ۴-۲۱- توزیع و میانگین تهدیدات محیطی
 ۱۷۶ صنعت خودروسازی در زمینه فرهنگ سازمانی
- جدول ۴-۲۲- توزیع و میانگین تهدیدات محیطی
 ۱۷۷ صنعت خودروسازی در زمینه ساختار سازمانی
- جدول ۴-۲۳- توزیع و میانگین تهدیدات محیطی
 ۱۷۸ صنعت خودروسازی در زمینه سبک مدیریت
- جدول ۴-۲۴- میانگین تهدیدات محیطی صنعت خودروسازی
 ۱۷۹
 جدول ۴-۲۵- میزان توسعه یافتگی تکنولوژیکی صنایع خودروسازی
 ۱۸۰

	جدول ۴-۲۶- توزیع و میانگین توانائی واحدهای زیر مجموعه
۱۸۲	صنعت خودروسازی جهت توسعه صادرات
	جدول ۴-۲۷- توزیع و میانگین بر خورداری
۱۸۵	صنایع خودروسازی از تسهیلات عمومی
۱۹۱	جدول ۴-۲۸- آزمونهای علامت رتبه‌ای ویلکاکسون مربوط به فرضیه ۱
۱۹۲	جدول ۴-۲۹- آزمون همبستگی اسپیرمن مربوط به فرضیه ۱
۱۹۵	جدول ۴-۳۰- آزمونهای علامت رتبه‌ای ویلکاکسون مربوط به فرضیه ۲
۱۹۶	جدول ۴-۳۱- آزمون همبستگی اسپیرمن مربوط به فرضیه ۲
۱۹۹	جدول ۴-۳۲- آزمونهای علامت رتبه‌ای ویلکاکسون مربوط به فرضیه ۳
۲۰۰	جدول ۴-۳۳- آزمون همبستگی اسپیرمن مربوط به فرضیه ۳
۲۰۳	جدول ۴-۳۴- آزمونهای علامت رتبه‌ای ویلکاکسون مربوط به فرضیه ۴
۲۰۴	جدول ۴-۳۵- آزمون همبستگی اسپیرمن مربوط به فرضیه ۴
	جدول ۴-۳۶- آزمون فریدمن مربوط به واحدهای
۲۰۵	زیرمجموعه صنعت خودروسازی ایران
	جدول ۴-۳۷- آزمون فریدمن مربوط به واحدهای
۲۰۶	زیرمجموعه صنعت خودروسازی کره
	جدول ۴-۳۸- آزمون ویلکاکسون مربوط به
۲۰۷	واحدهای صنعت خودروسازی
	جدول ۴-۳۹- آزمون فریدمن مربوط به میزان بر خورداری شرکتهای
۲۰۸	خودروسازی ایران از قوانین و تسهیلات عمومی
	جدول ۴-۴۰- آزمون فریدمن مربوط به میزان بر خورداری شرکتهای
۲۰۹	خودروسازی کره از قوانین و تسهیلات عمومی
	جدول ۴-۴۱- آزمون ویلکاکسون مربوط به میزان بر خورداری
۲۱۰	شرکتهای از تسهیلات عمومی
۲۱۹	جدول ۵-۱- ارزش و سهم اقلام صادراتی بخش صنعت